

बी .एड् .छात्र शिक्षकांसाठी मराठी शिक्षणातील 'आशययुक्त अध्यापन पद्धती'च्या प्रात्यक्षिक कार्याच्या
मूल्यमापनासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचे विकसन

ज्ञांजरे प्रमिला किशोर

मुख्याध्यापक अनु . जाती व नववौध्द मुलांची शासकीय निवासी शाळा पेठळ्ता . आंबेगाव

मूल्यमापन केवळ लेखी परिक्षेचे नसते तर ते विद्यार्थ्यांतील बदलाचे मूल्यांकन करण्याचे एक तंत्र आहे . कोणत्याही कार्याची फलनिश्चिती ही मूल्यमापनाशिवाय पडताळता येत नाही . विद्यार्थ्यांचे अध्ययन शिक्षकांचे अध्यापन शिक्षक विद्यार्थ्यांत होणारी आंतराया यासाठी तेवढेच प्रभावी मूल्यमापन होणे आवश्यक आहे .

ज्ञानरचनावादी मूल्यमापनात केवळ ज्ञानावर भर न देता ते ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी विद्यार्थ्यांने केलेली ज्ञानाची रचना पूर्व ज्ञानाचा नवीन ज्ञानाशी जोडलेला संबंध जीवनि निर्माण केलेल्या संकल्पना संकल्पना निर्माण करताना विद्यार्थ्यांची झालेली वैचारिक घडण आशयाकडे पहाण्याचा नवीन दृष्टीकोन आणि या सर्वातून झालेले विद्यार्थ्यांन्चे आनंददायी अध्ययन इ . मूल्यमापन तेवढेच सर्वकष पद्धतीने होणे आवश्यक आहे .

● शीर्षक :

बी .एड् .छात्र शिक्षकांसाठी मराठी शिक्षणातील 'आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या प्रात्यक्षिक कार्याच्या मूल्यमापनासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचे विकसन

● उद्दिष्टे :

1. बी .एड् छात्र शिक्षकांसाठी मराठी शिक्षणातील 'मराठी आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या' प्रात्यक्षिक कार्याच्या मूल्यमापनासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचे विकसन करणे .

2. बी.एड छात्र शिक्षकांसाठी मराठी शिक्षणातील 'मराठी आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या' प्रात्यक्षिक कार्याच्या मूल्यमापनासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचे विकसन करून तिचा अवलंब करणे

● **गृहितके :**

1. बी.एड. अभ्यासक्रमातील आशययुक्त अध्यापन पद्धतीचे मूल्यमापन हे पारंपारिक संख्यात्मक पद्धतनि होते. गुणात्मक मूल्यमापनास तेथे फारसा वाव नसतो.

2. ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचा वापर केल्याने 'आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या' प्रात्यक्षिकाचे गुणात्मक मूल्यमापन प्रभावी होते.

● **परिकल्पनाः**

बी.एड. अभ्यासक्रमातील मराठी शिक्षण या विषयांतर्गत आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या प्रात्यक्षिकाचे मूल्यमापन करण्यासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचा वापर केल्यामुळे छात्र शिक्षकांच्या बहुदिश विचार क्षमतेत सार्थ फरक आढळून येतो.

● **शून्य परिकल्पना :**

बी.एड. अभ्यासक्रमातील मराठी शिक्षण या विषयांतर्गत आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या प्रात्यक्षिकाचे मूल्यमापन करण्यासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचा वापर केल्यामुळे छात्र शिक्षकांच्या बहुदिश विचार क्षमतेत सार्थ फरक आढळून येत नाही.

● **संशोधन पद्धती :**

सर्वेक्षण पद्धती

● **न्यादर्श :**

संभाव्यता नमुना निवड पद्धतीतील साधा यादृच्छिक नमुना निवडीतील लॉटरी पद्धतीचा वापर करून 30 विद्यार्थ्यांची निवड केली गेली.

● **माहिती संकलन साधने :**

ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीती

1. समवयस्क मूल्यांकन

2. एक्झिट कार्ड

● **संशोधनाची व्याप्ती मर्यादा व परिमर्यादा :**

➤ **व्याप्ती :**

सदर संशोधन हे हे मराठी माध्यमाच्या मराठी प्रथम भाषा म्हणून घेणा या सर्व बी.एड. छात्रशिक्षकांशी संबंधित आहे .

➤ **मर्यादा :**

ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीची परिणामकारकता ही बी.एड. छात्र शिक्षकांसाठी 'आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या' प्रात्यक्षिक कार्याच्या मूल्यमापनासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीतीचे विकसन छात्रशिक्षकांनी 'आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या प्रात्यक्षिकांतर्गत दिलेल्या प्रतिसादावर अवलंबून आहे .

➤ **परिमर्यादा :**

1. सदर संशोधन हे लोणावळा शहरापुरतेच मर्यादित आहे .
2. सदर संशोधन हे बी.एड. मराठी माध्यमाच्या छात्रशिक्षकांपुरतेच मर्यादित आहे .
3. सदर संशोधन हे लोणावळा शहरातील एका महाविद्यालयापुरतेच मर्यादित आहे .
4. सदर संशोधन हे बी.एड. अभ्यासक्रमातील मराठी शिक्षण या विषयापुरतेच मर्यादित आहे .
5. सदर संशोधन हे मराठी शिक्षण आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या मूल्यमापनासाठी विकसित केलेल्या ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीती अंतर्गत 1. समवयस्क मूल्यांकन 2. एक्झिट कार्ड इ. संदर्भात मर्यादित आहे .

● **निष्कर्ष :**

अ. ज्ञानरचनावादी मूल्यांकन कार्यनीतीमधील 'समवयस्क मूल्यांकन' या कार्यनीतीचा वापर आशययुक्त अध्यापन पद्धतीच्या कार्यशाळेअंतर्गत केला असता असे निष्कर्षास आले की

1. विद्यार्थ्यांनी आपल्या सहअध्ययनार्थीना 'आशययुक्त अध्यापन पद्धती'तील विविध घटक- विषय संरचना, पाठ्यक्रम विश्लेषण आशय विश्लेषण इ. मौलिक प्रत्याभरण दिले .
2. प्रत्येक घटकासंदर्भात विशेषतः संरचनाबहुदिश विचारक्षमता विद्यार्थ्यांची दिसून आली .
3. विद्यार्थ्यांनी चांगल्या कार्याचे कौतुक व आवश्यक तेथे सुधारणात्मक सूचना दिल्यामुळे प्रात्यक्षिक कार्याची गुणवत्ता वाढण्यास मदत झाली .

ब. ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीती अंतर्गत 'एक्झिट कार्ड' या कार्यनीतीचा वापर 'आशययुक्त अध्यापन पद्धती'च्या कार्यशाळेअंतर्गत असे लक्षात आले की

1. विद्यार्थ्यांनी स्वतः केलेल्या कार्याचे मूल्यमापन स्वतः केले .

2. हे मूल्यमापन करताना Y चार्ट चा वापर केला .याअंतर्गत मला काय वाटते□मी काय शिकलो□ मी काय केले□ या घटकाअंतर्गत प्रत्याभरण घेतले असता□असे निष्कर्षास आले की□

● विद्यार्थी आशयाकडे अधिक सूक्ष्मरित्या पहाण्यास शिकला .

● संरचना□पाठ्य□अ□पाठ्यपुस्तक विश्लेषण□ आशय विश्लेषण प्रभावी करण्यासाठी स्वतः केलेली विचारप्र□आ प्राप्त केलेले ज्ञान□अस्येवर केलेली मात यासंदर्भात योग्य प्रत्याभरण दिले .

● स्वतःत झालेला बदल □अध्ययनार्थीशी केलेली चर्चा□अनुभवांची केलेली देवाघाघेवाण इ . फायदे व्यक्त करून अशा आंतर□अची आवश्यकता असलेचे स्पष्ट केले .

एकंदरीतच बहुदिश विचार करण्याची सवय□आकलनक्षमता□लेखनकौशल्य□प्रकटीकरण कौशल्य य उद्दिष्टांच्या पूर्ततेसाठी व त्याच्या मूल्यमापनासाठी ज्ञानरचनावादी मूल्यमापन कार्यनीती उपयुक्त ठरलेली निष्कर्षा स आली .

संदर्भ पुस्तके :

मराठी संदर्भ :

1. घोरमोडे के.यु., घोरमोडे कला, (2007), 'शैक्षणिक संशोधनाची मूलतत्त्वे', नागपूर : विद्या प्रकाशन .

2. पानसे रमेश, (2006), "मुलांचे शिक्षण : पालक व शासन", पुणे : डायमंड पब्लिकेशन□

3. पारसनीस हेमलता□2004□"रचनावादावर आधारित अध्यापन", शिक्षक प्रशिक्षक मार्गदर्शिका इ.3 री□ पुणे : महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद .

4. □2010□□"माध्यामिक व उच्च माध्यमिक स्तरावर अध्यापनात रचनावादाचा उपयोग", पुणे : शिक्षण सं□अण□महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च शिक्षण मंडळ .

5. संकपाळ सुरेश□2010□□"ज्ञानरचनावाद आणि मूल्यमापन", पुणे : भारतीय शिक्षण

6. सप्रे निलीमा, पाटील प्रीती, पाटील ज्योती, (2007) “गतिमान शिक्षणासाठी विचारप्रवाह”, कोल्हापूर : फडके प्रकाशन.

इंग्रजी संदर्भ :

kashinath.H.M., (2009) “Constructivism and Instruction Strategies”, Pune : Edutrack, Vol.9-No.4.

Kasinath.H.M., (2009), “Nature of Knowledge in Constructivism Implications For Education”, *Journal of Community Guidance & Research* Vol.26 N0.3.

Mohanty S.K.&A.Pani,(2009), “Constructivist Paradigam:Implications For Teacher Education Programme”, Delhi :University News, 47(44).

Sasilkumar.P., (2009), “Constructivism and Evaluation A General Perspective”, Pune :Edutrack, Vol.9-N0.1.

Sood.J.K., (2006), “Knowledge Construction:A Constructivist View of Learning”,*Journal of Indian Education*.

इंटरनेट संदर्भ :

1. Christie, (25.05.2005), “Constructivism and its implications for educators”, From <http://alicechristie.com/edtech/learning/constructivism/index.htm>

2. Clarkson and Brook, (17.11.2004) “ I can’t understand why I didn’t pass: Scaffolding student activities”. From <http://www.ascilite.org.au/conferences/perth04/procs/pdf/clarkson.pdf>.

3. “Constructivism”, (26.7.2009), from <http://edutechwiki.unige.ch/en/constructivism>

4. “ Constructivism: A Holistic Approach to Teaching and Learning”, (25.6.2004) from http://www.Keele.ac.uk/depts/aa/landt/it/talwt/materials/examples_of_constructivism.Pdf

5. “ Constructivism as a paradigm for teaching and Learning” ,(5.12.2010), from http://www.thirteen.org/edonline/concept_2_class/constructivism/index_sub2.html